Ч. 34 Середа 14 (26) лютого 1896. Рік VI.

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій години по полудни.

Редакция і **Адміністрация:** улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане і за зложенем оплати почтовоï.

Рекламациі незапечатані вільні від оплати почтовоï.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в бюрі дневників Люд. Пльона і в ц. к. Старостах на провінциі:

на цілий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:

на цілий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

З Ради державноï.

На двох послідних засіданях Палати послів вела ся дебата над буджетом міністерства просьвіти і доси ухвалено титул „заряд центральний“ а приступлено до титулу „віроісповіданя“. Хід дебати був слідуючий.

Міністер просьвіти о школах середних.

Міністер просьвіти др. Ґавч обговорював справу одностайної школи середноï, котру порушив пос. Льорбер і сказав, що справа ся із становиска родичів з огляду на вибір званя для іх дітий есть ідеальна, але ій стоять на перешкоді величезні трудности. Чого доси не могла дати ґімназия, котра приготовлює до университету, а школа реальна приготовляюча до техніки, то мала би дати сама одна одностайна школа; на всякий случай мусів би тогди круг науки в такій школі бути розширений. Длятого мусіла би настати редукция в поодиноких предметах або треба би обтяжити учеників, против чого вже зовсім справедливо виступовано. Адміністрация шкільна не може і не повинна робити експериментів і було би ліпше зачекати на досьвіди роблені деинде.

Міністер підніс дальше, що пос. Свобода виступив з окликом: „смерть науці греки“, я противний тому, хоч не сумніваю ся, що пос. Свобода знайде підпору в широких кругах для своіх поглядів. Таких досьвідів як усунене науки грецкого язика не можна робити „на живім тілі“, але зачекати наслідків досьвідів, роблених на инших полях.

Дальше доказував міністер, що плян науки в ґімназиях в послідних часах зревідовано і вдоволено вже жалям на перетяжене всіх, жалів зажурених материй і батьків не можна брати під розвагу. Баляст ледащих і нездібних учеників мусить бути усунений. Власти признають то, що родини горожаньскі інтересують ся школами середними, але годі увзглядняти всі пляни реорґанізацийні. Школа вимагає спокою і одностайности. — Бесідник вичисляв відтак, що вже зроблено для ліпшого виобразованя учителів. Однакож мимо того дає ся відчувати великий брак учителів; до цілого ряду предметів брак ще кандидатів. На виділі фільософічнім дуже мало студентів. Платню учителів висших заведень наукових треба поліпшити, а справу чесного треба так управильнити, щоби усунути всяку несправедливість, а не заводити новоï.

Тішин і Целлє.

Пос. о. Сьвіжий полемізуючи з пос. Демельом обговорював відтак відносини шкільні на Шлеску. Він доказував, в який спосіб повстала польска приватна ґімназия в Тішині і трудности, які в сій справі роблено зі сторони німецкоï. Коли було вже близько до заложеня тоï ґімназиï, ухвалив тішиньский виділ громадский 2.000 зр. на стипендиï для таких учеників польских, котрі вступлять до першоï кляси німецкоï ґімназиï. (Пос. Брзорад: Купно дітий!) Пос. Демель звернув ся недавно з досить виразним жаданєм до правительства, щоби оно не стерпіло істнованя польскоï ґімназиï. Отже треба заборонити Полякам користати з закона, котрий дозваляє закладане польских шкіл, скоро они відповідають постановам закона. Німці хотять перешкодити тому, щоби Поляки на Шлеску вибили ся на верх. Загал німецкоï людности не виступає против польскоï ґімназиï, а спокій буде й дальше удержаний. Що селяни посилають своï діти до німецких шкіл, то правда, але для того, що нема польских шкіл о висшій орґанізациï. Впрочім в польскій ґімназиï дбає ся і о язик німецкий. Бесідник звернув ся відтак до правительства з просьбою, щоби оно справедливо і безсторонно трактовало сю справу.

При сій нагоді мусимо згадати, що вириняє знову справа словіньскоï ґімназиï в Целлю. З причини, що Німці национали і німецка лівиця хотять при обрадах над буджетом Міністерства просьвіти поставити внесене на вичеркнене позициï буджетовоï на словіньску ґімназию в Целлю, візвано телеґрафічно всіх неприсутних у Відни послів чеських, польских і консервативних, аби прибули до Відня і взяли участь в нарадах Палати послів.

На вчерашнім засіданю Палати послів відповідав Міністер рільництва ґр. Ледебур на інтерпеляцию пос. Пернерсторфера в справі реформи закона о касах братских.

Пос. Кінбурґ і тов. інтерпелювали Міністра просьвіти в справі теперішного стану німецкого шкільництва в Празі.

Відтак приступила Палата до дальшоï дискусиï над буджетом Міністерства просьвіти.

Пос. Козловский жалував ся на недостачу катихитів і учителів а відтак полемізував з висказами пос. Демля що-до польскоï

---

2)

З КРАЮ ЗОЛОТА і ДИЯМАНТІВ.

ОБРАЗКИ З ПОЛУДНЕВО-АФРИКАНЬСКИХ РЕПУБЛИК.

Після

Дра А. Цімермана, Шмайсера, Е. Вебера і др.

зладив К. ВЕРБЕНКО.

(Дальше).

Через цілий той час приходило ся Ван Ґасови гірко бідувати. Жінка его опікуна, Маляна, коли его убили, віддала ся таки за свого наймита Потґітера, чоловіка дуже недоброго, котрий молодого Ґаса чогось особливо ненавидів. Підчас частих польовань посилав він Ґаса на найнебезпечнійші місця. Так мусів молодий хлопак кілька разів на кони наганяти величезні дикі буйволи з гущавини на стрільців. При такій нагоді убили буйволи два рази під ним коня, а він сам ледви з тяжкою бідою уйшов смерти. З крокодилями, слонями та львами мав він нераз пригоди. А всеж-таки, він навіть диких звірів так не бояв ся, як лютости Потґітера.

В ту пору, коли Бури побили були Дінґана, вислано его разом з другими на патрулю. Ті, що з ним їхали, післали его в ліс шукати борть дикої пчоли. Він еї знайшов і вибрав мід, але що то було в само полудне і підчас великої спеки, він ляг спочивати і заснув. Коли вийшов з ліса, побачив, що нема людий, котрі з кіньми мали чекати на него; патрулю за той час завернено і приказано їй їхати до далекого табору. Товариші кликали его, але він спав і не чув. Так лишив ся він сам один, без зброї серед ліса, в котрім було повно всіляких диких звірів, а то ще почав падати й дощ та лило ся, як з коновки. Ґас не дуже перепудив ся; вишукав собі якесь дупласте дерево і сидів в нім, розклав великий огонь і тим способом відстрашував диких зьвірів, ловив в сільця птахи і антильопи та сушив собі мясо на запас. Одного дня побачив він сліди Кафрів в лісі і дуже перепудив ся. Але відтак набрав відваги і пішов за слідами та зайшов несподівано аж до якогось кочовиска, де були лиш самі жінки. Він якось розмовив ся з ними, а відтак і з мужчинами, від котрих довідав ся, що они утекли від Дінґана і тепер криють ся перед ним. Він перебув у них через кілька місяців, але відтак покинув їх та взявши собі кількох Зулюсів за провідників відшукав знову табор Бурів, де вже думали, що він давно погиб.

Тимчасом прийшов Бурам на поміч з далеких сторін загально всіма поважаний А. Преторіюс з многими людьми. Молодий Ґас сподобав ся єму, а що знав мову Кафрів, то Преторіюс старав ся всіма силами скріпити Бурів і приготовити їх до рішаючої війни з Дінґаном. Вози так уладжено, що они при обороні окружали табор нїби сильним муром. Місце під возами, помежи передними а задними колесами закладано лісками з прутя. Коли вже все приготовлено і зібрало ся около 400 людий, пустив ся Преторіюс з великою осторожностию до столиці Дінґана. Коли вже був близько неї, виступили против него Зулюси. О півночи спостережено перший раз, що неприятель підходить. Ледви що стало свитати, як трубкою дано знак до приступу і голі Кафри, узброєні лиш списами, кинулись відважно на Бурів. Але вся їх відвага не могла нічого вдіяти супротив рушниць Бурів. Два рази ішли они приступом і стратили богато людий, але відтак розбігли ся на всі сторони і щезли. Бури по тій побіді зійшли ся всі разом і в голос помолили ся, а відтак один відділ пустив ся по трупах до Дінґанового міста, котре ціле горіло. Із легких хат, мало що можна було уратувати. Останки по Ретіфі і депутациї найдено ще цілі. На кістяку Ретіфа лежала ще шкіряна торба, в котрій був підписаний договір. Трупи погибших Зулюсів вкинено до близької ріки, котрої вода на кілька миль далеко стала червона. Від того часу називає ся та ріка кровавою — Блюд-Рівер (Bloed-River).

По тій побіді почали Бури ділити землю помежи себе. Громада, при котрій жив Ґас, осіла на тім місци, де нині місто Пітермаріцбурґ. Она й заложила се місто, котрому надала назву від імени бурских проводирів Пітра Ретіфа і Ґерта Маріца. Але Дінґан виступив ще раз против Бурів, котрі знов зібрали ся в один табор. Хто знає, як була би закінчила ся нова війна, коли-б не то, що брат Дінґана, Панда, перейшов з великою громадою своїх прихильників на сторону Бурів. В рішаючій битві вислав Преторіюс Панду з его людьми на перед, щоби тим способом випробовати его вірність

ґімназиї в Тішині. Бесїдник замітив між иншими, що у Львові єсть нїмецка ґімназия, а в Галичині єсть богато нїмецких шкіл народних, а прецї они не давали нїколи причини до народних спорів.

Пос. Демель забрав слово до відповіди, а в своїй загонистости посунув ся аж до такого порівнаня: Ґімназия тішиньска єсть зозулиним яйцем, котре польска шляхта знесла в гнїздї ческої шляхти.

Справоздавець пос. Пининьский зганив виказп пос. Демля, а відтак заявив, що годить ся з поглядами пос. Козловского що-до релїґійно-морального вихованя.

Перегляд полїтичний.

Італїянцям що раз тяжше в Африцї. Крім Абесинцїв ідуть на них війною ще й другі їх непримиримі вороги, т. є. дервіші з Судану. Перед роком Італїянцї їх побили і забрали їм місцевість Касалю. Отже тепер — як телєґрафують з Масави — напало 1.100 дервішів на італїяньскі становища під Касалею. Італїянцям прибула поміч і їм на тепер удало ся відперти ворога. Дервіші стратили 80 людий в убитих, ранених і пополонених. Італїянцї утратили десять людий в убитих і шістьох в ранених.

Новинки.

Львів дня 25 лютого 1896.

— **Іменованя.** Є. В. Цїсар іменував старшого радника скарбового і прокуратора скарбу в Чернівцях дра Вікт. Корна і радників Суду краевого в Бережанах дра Ем. Гільбрїхта і Едр. Трусевича радниками висшого Суду краевого у Львові.

— **Є. В. Цїсар** зволив Найвисшою постановою з дня 31 сїчня с. р. затвердити вибір гр. Стан. Висневского, властителя більшої посїлости в Кристинополи, на заступника презеса Ради повітової в Сокали.

— **Перенесеня.** Дирекция почт і телеґрафів перенесла асистента почтового Сам. Кронїка зі Львова до Бохнї.

— **Є. Е. п. Намістник** кн. Евст. Сангушко повернув передвчера з Відня до Львова.

— **Вручене хреста кавалєрского** ордеру Франц Йосифа о. Йосифови Гладишовскому, ґреко-кат. пароxови в Дорогомишли відбуло ся в Яворові дня 20 с. м. в присутности численно зібраного духовеньства обох обрядів та представителїв войска, властий, шляхти і селян. Вручив хрест надїленому староста др. Невядомский і промовив в щирих і сердечних словах. Відтак маршалок повітовий гр. Шептицкий піднїс трикратний оклик в честь Є. В. Цїсаря, котрий присутні повторили з одушевленєм. По торжестві угостив ювилат зібраних гостий.

— **Видїл філїї тов „Просьвіта“ в Стрию** порішив на послїднім засїданю з 19-го лютого устроїти в часї великого посту кождої недїлї т. є. 1, 8, 15 і 22 марта товариські сходини сполучені з викладами, декламациями і продукциями співу. Вечерницї з 15 марта будуть присьвячені памяти Тараса Шевченка. Сходини будуть розпочинати ся від 5-ої години з полудня в комнатах „Руского касина“ під Чорним орлом в ринку.

— **Неправне польованє.** Перед львівским судом ставав дня 20 с. м. селянин обжалований о неправне польованє. Справа була така: Тому селянинови робили великі шкоди щури, отже заставив на них лапку, щоби їх винищити. Але одної ночи замість щура зловив ся тхір. Селянин вийняв тхіря з лапки, убив его, стягнув шкірку і повісив її перед хатою. На другий день переходив селом жандарм і побачивши висячу шкірку обжалував селянина о безправне польованє. Судия пересьвідчивши ся, як річ була, увільнив обжалованого.

— **Оподаткованє сїрників.** З причини, що правительство задумало оподатковувати сїрники, відбули фабриканти сїрників сими днями у Відни збори, на котрих були заступлені майже всї австрийскі фабрики. Конець нарад був такий, що за найлїпший вихід узнано монополь так виробу як і торговлї. Розумно уладжений монополь сїрників не принїс би шкоди, після гадки зборів, анї фабрикантам анї консументам, а держава мала би нове жерело доходу, з котрого могла би заспокоїти потреби на підвисшене платнї урядників. Збори постановили звернути ся до правительства з промеморияльним письмом, виясняючим погляди фабрикантів і користи монополю. Крім того постановлено візвати правительство, щоби перед внесенєм дотичного закону в радї державній покликало комісию знатоків, яку установлять збори фабрикантів.

— **Убийство.** З Тернополя доносять: Швець Ґаєвский, підпивши собі, вийшов на ринок і зачіпив там кількох жидиків. Прийшло до бійки, в котрій Ґаєвского так побили, що він вскорі помер.

— **Кривоприсяга і обманьство.** Фрайда і Хая Богин, а властиво Баль у Львові не були доси вписані в метрики. Тимчасом тепер треба їм було на щось метрики, а тим самим і родичів. Отже порозуміли ся з Авраамом Бодеком, котрий знов звязав ся з Іцком Гебером і той пішов до метрикального бюра в маґістратї та зложив там присягу на тору, що називае ся Мойсей Шперлїнґ, есть лякерником у Львові і що Фрайда і Хая Богин суть дочками Лейби Богина і Тавби Баль. Однако маґістрат перед вписанєм до метрики запитав полїцию, чи можна дати віру сьвідкови, а коли полїция провірила, що Шперлїнґ нїколи не був в маґістратї, віднайшла обох обманцїв і арештувала їх.

— **Новий рід хлїба.** Нїмець Ґелїнк подав уже давно спосіб печеня хлїба з немеленого збіжа. Щоби використати сей винахід, завязало ся в Берлинї товариство акцийне. Судовий хемік Бішоф виказав, що поживність хлїба з цїлого збіжа єсть два рази більша, як в муки, а кошти виробу далеко менші. Тепер будує ся велика пекарня в Берлинї, а опісля загадує се товариство акцийне будувати такі пекарнї й по других містах. Тим способом грозило би банкротство богато млинам, бо муки було би потрібно далеко менше. Поживемо, побачимо.

— **До садаґурского суду** на Буковинї вломили ся в почи на 19 с. м. невислїджені доси злочинцї і нароблили в канцеляриях повітового су-

---

Аж коли по завзятій борбі люди Панда стали уступати, прийшли їм Бури на поміч і побили Дінґана, котрий опісля погиб підчас втечі. Так здобули Бури край Наталь і зробили Панду королем Зулюсів, котрий панував під їх верховодством.

Ґас не довго держав ся своєї громади. Поттіґтер збитковав ся над ним і він утїк від него та покинув Бурів і вернув до кольонїї на Пригірку. Преторіюс з своїми товаришами не довго держали ся в Натали. Незадовго настали спори з Анґлїйцями і то дало остаточно причину, що Анґлїя забрала Наталь. Бури вивандрували над ріку Валь і основали там, як то пізнїйше побачимо, теперішну републику трансвальску.

II.

Капштадт і его околиця. — На Пригірку доброї надїї. — В дорозї за диямантами. — Велика і мала Карру. — Бурский хутір на степі. — Африкандри і Ґріка.

Головно дві дороги ведуть до африканьского краю золота і диямантів. Одна найповійша і найкоротша із заливу Делаґоа на всхіднім побережу Африки, з міста Льоренцо Маркез в португальскій кольонїї, просто до Трансвалїї і її столицї; друга найстарша і найдовша, з Пригірка доброї надїї, іменно же з міста Капштадт до краю Ґріка та границь републик Оранїї і Трансвалїї. Нам не пильно дїє ся; ми не їдем за золотом і диямантами, то-ж підемо найдовшою, старою дорогою, куди найбільше ходили давні Бури і куди аж до позаторік найборше ще можна було дістати ся до Преториї, столицї Трансвалїї.

Отже приїзджаємо насамперед до міста Капштадт, по анґлїйски Кептавн (Capetown). Вже здалека, заким ще корабель запливе до Столового заливу, видко гору Стіл, при споді котрої над самим морем стоїть місто. В портї незвичайний рух; тут повно кораблїв; одні прийшли з Европи, другі вертають до неї. Зараз в самім портї звертають на себе увагу величезні будівлї портові, передовсїм греблї, з котрих одна, мурована, сягає майже на півтора кільометра далеко в море; на її переднім кінци стоїть лїхтарня морска. По сїй греблї іде зелїзниця аж над саме море, і привозить сюди товари або забирає їх з кораблїв. На березї натовп людий з цїлого сьвіта: анґлїйскі моряки і урядники, Нїмцї і Бури, готентотскі двигарі і робітники, Хінцї і Малайцї; не брак навіть і жидів. Та й не дивниця, капштатский порт то найважнїйший і найбільший в цїлій полудневій Африцї; сюди вивозять до Европи найважнїйші товари, як: золото, дияманти, струсині пера, вовну і т. д.

Саме місто не представляє собою нїчого так дуже надзвичайного. Лежить в пустій, сухій і пісковатій долинцї; зелени в нїм мало видко, огородів майже нема. Видко, нема тут кому о то подбати; тут кождий пильнує того, щоби кишенї були повні, про инше не дбає. Характер міста чисто торговельний, по троxи може й военний, о скілько та ознака лишила ся ему з давнїйших часів; але рух дуже великий, більший може як у Відни. Перший великий будинок, який зараз впадає в очи, то кріпость, збудована в пять стїн, що стоїть майже над самим морем. Тут містять ся власти войскові. На північний захід від неї, за просторою площею кн. Альфреда, стоїть біржа, а недалеко від неї комора митова; майже в самій середині міста величезна касарня а кілька улиць поза нею, папроти давного ботанїчного огорода, з котрого зроблено тепер міский парк, єсть палата ґубернатора. З инших публичних будинків суть цїкаві: парлямент, ратуш, музей і бібліотека, що має 47.000 томів книжок, котрі дарував місту давний ґубернатор кольонїї, Пригірка кольонїї, сер Джордж Ґре (Grey). Місто має 12 церков всїляких віроісповідань, кілька маляйских мошей і жидівску божницю. Води до пиття в містї нема; її спроваджують з гори Стіл.

Капштадт разом з передмістями має около 85.000 жителїв, з котрих половина зайшлі Европейцї, переважно Голяндцї, відтак Анґлїйцї і Нїмцї а крім того богато Кафрів, котрі однакож виключені від товариств европейских; їм не вільно н. пр. хоч би лиш до театру ходити. Давнїйше було місто досить сильно укріплене, особливо від всходу, де ще й донинї стоїть кілька фортів та кілька розвалених редут, і розкинених по горбах бльокгавзів.

Околиця міста, хоч по найбільшій части пуста і скалиста, єсть в своїм родї величава: з переду від північного всходу море, від полудневого заходу цїлий ряд стрімких вершків скалистої гори Льва, від полудневого всходу майже на 1000 метрів високий вершок Чортової скали (Devils Peak) а між обома просто на полудне від міста одинока на весь сьвіт в своїм родї гора Стіл, висока на 1082 метрів. Нїмцї називають її Tafelberg, Анґлїйцї — Тайбль Мавнтин (Table Mounteín). Гора та вже від самого споду підниmає ся так стрімко, що чоловік ледви що може з великим трудом вилїзти по нїй до половини. В сїй части поросла она вересом, а від сторони міста єсть і малий лїсок. Друга її половина аж до самого вершка — то чорні маси камінbackspace уложеного верствами, між котрим лиш деинде вихопить ся якесь дрібоньке стебло травички. Найцїкавійший її вершок; рівний як стіл, а широкий на два кільометри, вкритий дуже часто хмарами. Скоро лиш повіє вітер з полудневого всходу, наганяє із т. зв. Фальшивого заливу великі маси водної пари. Воздух на вершку гори єсть рідкий, пара в нїм не може удержати ся і збирає ся в хмари, котрі білими валами котять ся з гори в долину до міста; але скоро там дістануть ся в густїйший і теплий воздух, зараз розходять ся. Хто перший раз видить се з'явище, гадав би, що над місто надходить страшенна туча; тимчасом з тучи анї слїду і хмари щезають, щоби зробити місце другим. Від полудня роздїляє гору глубокий яр, котрим пливе невеличка ріка. По правім боцї тої ріки, від моря, сторчать знову високі скали, повні більших і менших печер, та виходять в цїлий ряд стрімких вершків званих дванайцять Апостолами. Всхідна часть гори єсть

диї Тромпетера і судового ад'юнкта Лукасевича богато шкоди. Злочинці силою поотвирали шафи, вибрали акти, подерли або спалили їх, а з урядових книжок повидерали кожду другу картку. З того видко, що їм ішло лише о знищене важних актів судових. Жандармерия старає ся всїми силами викрити злочинців.

— **Огні**. В Садаґурі на Буковдиї згоріла православна церков. Внутрішні окраси церкви згоріли цїлком і не були обезпечені, сама церков була вправдї обезпечена, але на дуже малу суму. Огонь повстав імовірно в наслїдок необережности паламаря, котрий лишив незагашене сьвітло.

— **Дївчина до бранки** ставала сего року в Фельзе-Реле в Угорщинї. В 1876 роцї, коли еї охрестили і назвали Иосифиною, сьвященик забув ся і вписав еї до метрики за хлопця Иосифа. В наслїдок того мусїла тепер ставитись до асентерунку. Комісия пересьвідчившись о похибцї в метрицї, вичеркнула еї з асентерункового спису.

Штука, наука і лїтература.

— **„Учителя“ ч. 4.** містить: Продовжене критичної розвідки Як. Миколаєвича „Школа народна ч. III. і IV.“; — справоздане головного видїлу „Руского товариства педаґоґічного“ за час від 25 марта 1895 до 1 марта 1896; — З сойму краєвого; — З руху в руских товариствах педаґоґічних; — Постанови властий шкільних і конкурси.

— **„Зорі“ ч. 3.** містить: Стих В. Масляка „Поклик“; — продовжене оповіданя Мих. Коцюбиньского „Для загального добра“; — початок „Думи про війско Ігореве“ переспів Панаса Мирного; — продовжене повісти „Даремна надія“ Д. К.; — „З Марії Конопницкої“, три стихи в перекладї В. Щурата; — продовжене траґедиї Фр. Шілера „Мария Стуарт“ в перекладї В. Чайченка; — стих Миколи Вороного „Пісня“; продовжене статї дра І. Роллього „Жінки при Чигириньскім двові в другій половинї XVII. віка“, в перекладї В. Лукича; — стишок Богдана Лепкого „З вечірних співів“; — продовжене „Листів з Криму“ О. Кониського; — „Сьвітла й тїни“ ч. П. В. Щурата; — посмертну оповістку про Михайла Микєшина; — записки, вістки й замітки, хронїку, бібліоґрафію і переписку редакциї. — З ілюстраций містить се число „Зорі“: Портрет Богдана Хмельницкого (з рисунку Яна Матейка); — рисунок К. Лебедева „Бояри бунтують ся против Настасї, повірницї кн. Ярослава Осмомисла“; — рисунок І. Івасюка „Богдан Хмельницкий по зборівскій битві“ і портрет Михайла Микєшина.

Всячина.

Кінемотоґраф. Визвати перед очи чоловіка образи природи, житє людий, віддїлених від нас великим простором і часом, показати, як море бушує, колише ся дрімучий ліс, дати нам змогу в кожду хвилю видїти дикого льва, як скаче на волї і кидає ся на добичу, боре ся і побіджає, — видїти у себе в комнатї дорогі особи, вже померші або находячі ся за горами, за лїсами, як ходять, працюють, сьміють ся, або яку історичну подію, цїле народне торжество з тисячною товпою, котре дїяло ся тому сотки лїт, — чим же єсть те все, як не мрією, як не пустим, але солодким сном? А тимчасом той сон тепер уже не сон, але факт. Нехай тепер діє ся якась важна подія, то еї по сто лїтах можуть наші потомки також оглядати, не намальовану на мертвім образї, але живу — все від початку до кінця. Можна завидувати учеником слїдуючого столїтя: они при помочи таної машинки і відповідної лямпи будуть бачити житє того народа, котрого істориї або етноґрафії будуть учити ся, а коли до того учитель долучить маленький фоноґраф, то в кождій школї можна буде давати ще театральні вистави, де на сценї будуть виступати найлучші столичні актори. Пантоміни (нїмі сцени) уже тепер можна давати, які хто хоче. Чоловік, котрий при помочи того апарату захотїв би подорожувати по містах і селах, не лише зацїкавив би богато людий, але ще й міг би стати правдивим піонїром цивілїзациї.

На Капуциньскім бульварі в Парижи над дверми одного дому появилась недавно вивіска з написю: „Кінемотоґраф, вступ 1 фр. Представлене що пів години“. Входимо в салю, котрої стїни покриті фотоґрафіями і стрічаємо на кріслах приличну публику. На одній стїні находить ся великий екран з білого полотна. Нараз появляє ся на екранї фотоґрафічний вид якоїсь фабрики з великою зелїзною брамою. За хвилю отворює ся брама і товпа робітниць висипає ся з брами: єсть їх може 400 або 500. Біжать собі, розмовляють, сміють ся, поправляють собі в ходї волосє, кланяють ся, пращають ся і зникають. За ними виходять другі. Вкінци з брами виїзджає карита, запряжена добрими кіньми. Видимо, як піздря коний дрожать, і очи рушають ся.

Або ось другий образ. Знаходимо ся на двірци зелїзничім. Здалека надходить поїзд, зближає ся скоро і немов летить на нас. Коло перона задержує ся, і з отвертих возів вискакують подорожні. Товплять ся, тручають ся один о другого, сьміють ся і несуть свої пакунки. Від'їзджаючі займають їх місця. От якийсь обшарпаний війшов не в свою клясу. Випросили его і він знов знайшов ся на плятформі. Подорожні повсїдали; кондуктор дав знак і поїзд рушив з місця. Чоловікови аж страшно робить ся, здає ся, що поїзд їде просто на него, бо сидить ся в поперек его дороги.

Або ось цїла гумореска діє ся постепенно на образї. Огородник підливає сикавкою цьвіти; з заду підходить хлопець-збитошник, стає ногою на кишку сикавки і вода перестає течи. Огородник оглядає конець кишки. В ту хвилю хлопець підносить ногу і вода обливає нагло лице огородника. Огородник мокрий оглядає ся, і дивить ся на хлопця, втїкаючого з усеї сили. Біжить за ним, лапає его і починає бити. Хлопець вириває ся і втїкає. — Один образ представляє улицю в великім містї. Цїлий рух і житє міске пересуває ся перед нашими очима.

Але найцїкавійше і найкрасше виглядає образ розбурханого моря. Филї морскі бють о себе, доганяють ся, витягають свої довгі прозорі шиї і показують білі хребти. Море пінить ся, бє о скелї й береги. Купальники біжуть по містках на високих стовпах, кидають ся в воду, ще й перевертають ся у воздусї, або сходять у воду помалу з острахом; вкінци вискакують з води і втїкають. Лише одно при тім виглядає не натурально, що сьвітло не таке, як сонїшне, а більше похоже на сьвітло місяця; також предмети, які бачимо, не мають краски. Сї недостатки без сумнїву дадуть ся усунути. Автором сего винаходу єсть знаменитий Едісон, а видосконалив его тепер фотоґраф Лїміе. До образів в живих красках єсть всего один крок, а легко собі уявити, які чудесні результати дасть кінемотоґраф, коли крім рухів буде показувати ще й краски натуральні!

поросла лїсами, а сподом попід ню тягнуть ся майже без перерви красні сади і огороди а навіть виноградники.

Хто єсть вже в Капштадтї, той не виїде звідтам не побачивши Пригірка доброї надії, що має вже більше як чотиристалїтну історию за собою. Дорога до Пригірка не так далека, як томляча. Аж до Сеймонставн (Simonstown) воєнного порту анґлійского в полудневій Африцї, їде ся з Капштадту зелїзницею, зразу по причисленнї оселї, а відтак понад саме море і попід скалисті его береги. З Сеймонставн треба вже іти пішки, аж до заливу, званого кутиком Смайса (Smithwinkel). Околиця тут дика, але чудесна. Зразу іде ся досить широкою доріжкою, котрою міг би ще й віз переїхати, але відтак робить ся вже з неї лиш вузонька стежка, може на яких 60 метрів понад самим морем. По правій руцї сторчать величезні стїни полупаних скал, що піднимають ся на яких 600 метрів в гору; по лївій руцї, як далеко сягнути оком, синіє ся море; оно шумить і гудить в долинї розбиваючись об скали. Дивне чувство бере ся чоловіка, коли він тут стане і розгляне ся. В горі сине небо, в долинї сина вода, а він нїби межи небом а водою прикований до мертвої скали! Лиш зелені корчики деиде на скалї і цьвітки між ними пригадують ему, що і тут єсть житє.

Наконець завертає стежка і виходить в невеличку долину. Звідси ще чотири години ходу аж на сам Пригірок доброї надії. Дорога піднимає ся що раз висше і висше. Почерез скали і камінє, попри корчі і калужі, що лишають ся тут по дощах, виходить ся на досить широку рівнину, мов на полонину, на котрій стоїть запустїлий хутір якогось Шкота. В бідній хатчинї, при котрій видко лиш невеличкий кусень обробленого поля, можна на случай дощу і сильного вітру, який тут часто буває, сховати ся і трохи відпочити. Більше нїгде на цїлім сім кінци півострова нема нїякої оселї. Аж за годину ходу звідси приходить ся до морскої лїхтарнї. Двох сторожів, що тут мешкають разом з своїми родинами, витають радістно гостя в далекого краю. Дуже рідко навідують ся они до людий, ще рідше хто до них заходить. Гість в їх хатї, то нове для них житє; они приймають его, чим і як можуть. А на дворі свище вітер і гонить, що мало їх хати не рознесе; але она збудована на скалї. В сподї щось гудить страшенно, мов глухий ґуркіт грому. То море розбиває ся об скали. Охота збирає глянути на него. Через вікно видко лиш широке море; треба вийти на двір і по скалах на руках і ногах висунути ся аж на сам кінчик; але треба добре держати ся, щоби вихор не здмухнув у море. Аж тепер видко, де стоїть лїхтарня морска: на стрімкій голій скалї, на найвисшім еї вершку. В сподї, 250 метрів глубоко видко филї морскі, але они, хоч великі як гори, виглядають, як би лиш филї на рїцї; то від них так гудить і шумить; самого споду скали не видко — така стрімка. За то видко на право другу, але вже значно низшу скалу, котра поза невеличким заливом висуває ся досить далеко клином у море. Вода в заливі білїє ся; то филї бють так об ту скалу, що аж вода пінить ся. А та скала — то Пригірок Доброї надії! Яка тут добра надія? Не дай Боже дістати ся в ті филї, що бють о ту скалу; не було би нїякої надії! Діяс, що перший плив попри сей пригірок, зміркував то дуже добре і длятого назвав его Cabo tormentoso т. є. пригірком бурі, але король портуґальский, Іван II., з радости, що відкрито нову дорогу до Індий, перехрестив его назву на Cabo da boa esperanza т. є. на „Пригірок доброї надії“ і ся назва лишила ся ему до нинї.

Далеко на всходї, за морем, видко від морскої лїхтарнї знову кусень землї, висуваючий ся у море. То пригірок Ль'Аґуль'яс (L'Algulhas) пригірок „ігла“ — дійстно найдальший конець Африки.

(Дальше буде).

ТЕЛЕҐРАМИ.

Відень 25 лютого. Рада адмінїстрацийна товариства урядників була вчера у п. Президента мінїстрів ґр. Баденього, аби ему подякувати за предложений проєкт підвисшеня пенсий для пенсионованих урядників, їх вдів і сиріт. У відповіди заявив ґр. Баденї, що перед дрома днями дозволив Є. В. Цїсар внести проєкт закона о реґуляциї плат урядників.

Будапешт 25 лютого. Апоній виголосив в угорскім Соймі бесїду против угоди з Австриєю і сказав, що Угорщина не має причини бояти ся цлової війни з Австриєю.

Брукселя 25 лютого. Социялїсти зробили тут велику демонстрацию против войскової служби. Богато осіб арештовано.

За редакцию відповідає: Адам Креховецкий.

З друкарнї В. Ловиньского під зарядом В. І. Вебера.